

ZonnebaarsBlitz 2021

De invloed van droogte op zonnebaars

De zonnebaars is een invasieve exoot met een grote invloed op de Nederlandse biodiversiteit. Met name in geïsoleerde wateren zoals vennen en poelen kan deze predator hoge dichtheden bereiken en verdwijnen inheemse amfibieën en insecten snel. Deze van oorsprong Noord-Amerikaanse soort staat op de Europese Unielijst met invasieve exoten, waardoor handel, verslepen en uitzettingen verboden zijn. Natuurlijke droogval van geïsoleerde wateren kan mogelijk helpen bij de bestrijding van zonnebaars en de bescherming van de inheemse aquatische fauna.

Zonnebaarsblitz

In de jaren 2018 tot en met 2020 hebben we in Nederland te maken gehad met droge en hete zomers, waardoor in die jaren meer wateren tijdelijk droogvielen, met name op de hogere zandgronden. In geïsoleerde wateren met zonnebaars kan dat geleid hebben tot het verdwijnen van zonnebaars. Om een indicatie te krijgen van het effect van deze droge periodes op de aanwezigheid van zonnebaars is in september en oktober 2021 een zogenaamde ZonnebaarsBlitz georganiseerd. Met zoveel mogelijk mensen is in een korte periode gericht onderzocht in welke (voorheen) drooggevallen wateren nog zonnebaars aanwezig was. Via www.naturetoday.nl, een oproep in Schubben & Slijm, een item op NPO Radio 1 en social media werd ruchtbaarheid gegeven aan de ZonnebaarsBlitz en werden mensen opgeroepen om mee te doen aan dit onderzoek.

Website en uitvoering

Op basis van bekende verspreidingsgegevens is vooraf bepaald in welke geïsoleerde wateren eerder zonnebaars is aangetroffen. Door navraag bij terreinbeheerders en lokale vrijwilligers is

De markers geven de geïsoleerde wateren met zonnebaars aan.
De rode markers geven de wateren met gemelde droogval aan.

achterhaald welke van deze wateren afgelopen jaren waren drooggevallen. Al deze wateren zijn weergegeven op een online kaart op www.zonnebaarsblitz.nl. Op deze website konden deelnemers per bezocht water aangegeven of er zonnebaars was aangetroffen. Afhankelijk van de grootte van het water werd met

het schepnet ongeveer een half uur gezocht naar zonnebaars. Enkele wateren zijn elektrisch bevist door een deelnemer. Aangezien de zonnebaars met name leeft in ondiepe oeverzones is de soort op deze manier goed te inventariseren.

Aanwezigheid zonnebaars

In totaal waren er in het vooronderzoek 107 geïsoleerde wateren met zonnebaars geïdentificeerd, met name in Noord-Brabant en Limburg, maar ook in zes andere provincies. Voor 27 van deze wateren werd (gedeeltelijke) droogval gemeld, waarvan 10 wateren (zie kaart) reeds door de terreinbeheerder werden gemonitord op zonnebaars en niet bezocht zijn tijdens de ZonnebaarsBlitz. Van de overige 17 wateren zijn er 12 bemonsterd. Van deze 12 wateren werd in vier wateren geen zonnebaars aangetroffen. In de overige acht wateren werd wel zonnebaars aangetroffen. De 17 wateren met gemelde droogval waren verspreid over 10 ruimtelijk gescheiden gebieden, waarvan negen gebieden bezocht zijn. Als referentie zijn ook zes wateren zonder gemelde droogval onderzocht op de aanwezigheid van zonnebaars. In vijf van deze wateren is zonnebaars aangetroffen.

Complete droogval noodzakelijk

Aangezien 2021 een relatief nat jaar was, stond geen van de bezochte wateren droog tijdens de onderzoeksperiode. Desondanks konden we op basis van meldingen van eerdere droogval toch onderzoeken of dit invloed heeft gehad op de aanwezigheid van zonnebaars. Op een aantal locaties werd ondanks gemelde droogval in voorgaande jaren toch zonnebaars aangetroffen. In vrijwel al deze gevallen was het water waarschijnlijk niet compleet drooggevallen waardoor de zonnebaars kon overleven. Het is bekend dat zonnebaarsen in ondiepe waterlagen kunnen overleven. In wateren met eerdere complete droogval was de zonnebaars wel verdwenen.

Bestrijding geholpen door droogte

Het aantal gemelde geïsoleerde wateren dat de afgelopen jaren compleet was drooggevallen, waardoor zonnebaars daadwerkelijk was verdwenen, was beperkt. Desalniettemin heeft de droogte lokaal wel gezorgd voor het verdwijnen van zonnebaars. Vanuit sommige van deze wateren werden ook al weer amfibieënlarven gemeld. Daarnaast kan het bijna droogvallen van wateren bijdragen aan het tijdelijke decimeren van de aantallen zonnebaarsen. In bijna drooggevallen wateren kunnen de aanwezige zonnebaarsen relatief makkelijker bestreden worden door middel van wegpompen van het resterende water en/of afvissen. Dit moet echter wel rigoureuze gebeuren, zodat alle zonnebaars en eventuele eitjes verdwijnen. Het verondiepen van betreffende wateren waardoor deze periodiek compleet droogvallen, al dan niet in combinatie met een aarden ringwal om overstroming vanuit nabijgelegen wateren te voorkomen, is een duurzame oplossing, zeker voor wateren die een grote

Zonnebaars in de Grote Wetering Apeldoorn

Romeo's zoon Arthur Neuteboom Spijker ving deze zonnebaars van circa 18 cm eind augustus 2021 in de Grote Wetering nabij Apeldoorn.

kans op rekolonisatie van zonnebaars hebben door uitzet of periodieke verbinding met andere wateren met zonnebaars.

Tot slot willen we alle deelnemers aan de ZonnebaarsBlitz bedanken voor hun deelname!

Maarten Gilbert & Jesper Berndsén